

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 43 Volume: 9 Issue: 43

Nisan 2016 April 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

TÜRKİYE'DE DİN EĞİTİMİ ALANI'NDA YAPILAN LİSANSÜSTÜ ÇALIŞMALARIN KONU YÖNELİMLERİ*

SUBJECT ORIENTATIONS OF GRADUATE-LEVEL STUDIES ON RELIGIOUS EDUCATION IN TURKEY

Hacı Yusuf ACUNER**

Musa TÜRKAN***

Öz

Bu çalışmada, Türkiye'de Din Eğitimi Alanı'nda yapılan lisansüstü çalışmalar incelenmiştir. Araştırmanın temel amacı, ilgili alanda, yapılan çalışmaların konu dağılımlarını tespit etmektir. Bu araştırma, tarama modellen bir araştırma olup, nicel-betimsel bir araştırmadır. Araştırmanın evrenini Din Eğitimi Alanı'nda yapılan, 814 (%82)'ü yüksek lisans, 178 (%18)'i de doktora çalışması olmak üzere toplam, 992 lisansüstü çalışma oluşturmaktadır. Evrenin tamamına ulaşılmak istendiğinden örneklem alma yoluna gidilmemiştir. Fakat erişimine izin verilmeyen tezlere ulaşılamadığı için araştırmada, 504 (%82)'ü yüksek lisans, 106 (%18)'sı da doktora çalışması olmak üzere toplam 610 tez incelenmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak daha önce Türkan (2015) tarafından geliştirilen 'Din Eğitimi Tezleri İnceleme Formu' (DETİF) kullanılmıştır. Verilerin analizinde ise, yüzde ve frekans kullanılmıştır. Araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır: Din Eğitimi Alanı'nda, 814 (%82)'ü yüksek lisans, 178 (%18)'i de doktora çalışması olmak üzere toplam, 992 lisansüstü çalışma tespit edilmiştir. Din eğitimi tezlerinde en fazla konu edilen din eğitimi genel konusu din öğretimi programları' (%15,9) iken; en fazla konu edilen din eğitimi çağdaş konusu 'karakter ve değerler eğitimi' (%56,7)'dir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi Bilimi, Doktora Tezleri, Yüksek Lisans Tezleri, Araştırma Konuları.

Abstract

In this study, graduate-level studies on religious education in Turkey are examined. The main goal of the study, in the related literature, is to determine the distributions of subject. This study is a quantitative-descriptive study and survey-modelled. The population of the study consists of 992 graduate-level studies on religious education of which 814 (%82) are master-level and 178 (%18) are PhD-level studies. Sample taking method is not applied since the intention is to reach the whole population but some theses' could not be reached due to the lack of access authorization. Accordingly, in the study, totally 610 theses' are examined which include 504 (%82) master-level and 106 (%18) PhD level theses'. In the study, "The form of examining the religious education theses' (DETİF)" which was developed by Türkan (2015), is used as a means of data collecting. As to data analyzing, percentage and frequency are used. The results obtained by this study are as follows: There are 992 graduate-level studies on religious education of which 814 (%82) are master-level and 178 (%18) are PhD-level studies. The most mentioned religious education subject in religious education theses' is 'religious teaching programmes' (%15,9), the most mentioned religious education modern subject is 'character and values education' (%56,7).

Keywords: Science of Religious Education, Doctoral thesis, Master's thesis, Research Topics.

1. GİRİŞ

Yükseköğretim, "daha önce ortaöğretimden geçen ve ileri derecede bir düşünüş olgunluğu düzeyine ulaşan kimselere üniversite, akademi, teknik ve yüksek meslek okulları gibi türlü eğitim kurumlarınca planlanıp uygulanan, ortaöğretimin üstünde bir öğretimdir" (TDK, 2014). Yükseköğretimin gerçekleştiği kurumların başında da üniversiteler gelmektedir. Bu açıdan üniversiteler, toplumların üst düzey eğitim-öğretim veren kurumlarıdır ve aynı zamanda, bilimsel bilgi üretim merkezleridir. Bu bağlamda, toplumun ilerlemesi ve gelişmesi, önemli oranda üniversitelerdeki kaliteye bağlıdır. Bir başka ifade ile toplumların ilerlemesi, üniversitelerin, ifade edilen görevleri gerçekleştirme durumları ile paralellik göstermektedir. Bunun yanında, yükseköğretim kurumlarının, ülkenin yetişmiş insan gücünü sağlama ve destekleme, toplumsal problemlere çözüm üretme ve kültürel mirası aktarma gibi görevleri de vardır.

Yükseköğretim kurumlarının akademik bir parçası olan lisansüstü eğitim ise, lisans eğitimini tamamlamış kimselere, bir bilim dalında uzmanlaşma imkânı sağlamak üzere, enstitüler tarafından koordine edilen, yüksek lisans ve doktora programından oluşan bir eğitim türüdür (Dilci, 2009; Erdem 2012; Karakütük, 1989; Semerci, 1993; Şen, 2013). Yüksek nitelikli insan gücü (araştırmacı, öğretim üyesi/elemanı, bilim adamı, yönetici vb.) yetiştirmenin yanında; sosyo-kültürel ve ekonomik problemlere çözüm üretme, bilimsel araştırma-geliştirme çalışmalarıyla kalkınma ve gelişmeye katkı sağlama, bilim ve teknoloji üretme ve aktarma lisansüstü eğitimle yerine getirilmesi beklenen diğer fonksiyonlardandır.

* Bu makale, H. Yusuf Acuner danışmanlığında Musa Türkan tarafından hazırlanan "Türkiye'de Din Eğitimi Alanı'nda Yapılan Lisansüstü Çalışmaların İçerik ve Yöntem Açısından İncelenmesi" adlı Yüksek Lisans Tezi için toplanan verilerin bir kısmının gözden geçirilmiş ve genişletilmiş halidir.

** Yrd. Doç. Dr., R. Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İDKAB Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi.

*** Arş. Gör., R. Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İDKAB Eğitimi Bölümü Öğretim Elemanı.

Lisansüstü eğitim programlarının ilk seviyesi olan yüksek lisans programı, tezli ve tezsiz olmak üzere ikiye ayrılır. Tezsiz yüksek lisans programının amacı; “*öğrenciye mesleki konuda derin bilgi kazandırmak ve mevcut bilginin uygulamada nasıl kullanılacağını göstermek*” (YÖK, 2014) iken; tezli yüksek lisans programı, tezsiz yüksek lisans programının amaçlarını kazandırmanın yanında, “*öğrencinin bilimsel araştırma yaparak bilgilere erişme, bilgiyi değerlendirme ve yorumlama yeteneğini kazanmasını sağlamayı*” amaç edinir (YÖK, 2014). Bu bağlamda, tezli yüksek lisans programı, program sonunda, hem ilgili alanda uzmanlaşmayı hem de bilimsel araştırma yapabilme becerisi kazanmayı öngörmektedir. Doktora programının amacı ise, “*öğrenciye bağımsız araştırma yapma, bilimsel olayları geniş ve derin bir bakış açısı ile irdeleyerek yorum yapma ve yeni sentezlere ulaşmak için gerekli adımları belirleme yeteneği kazandırmaktır*” (YÖK, 2014).

Lisansüstü eğitimin, bir bilim dalında derinleşmeyi sağlamaya yönelik bir program olmasından dolayı, ilgili alandaki bilgi birikimine sahip olmak, hatta alandaki bilgiyi özümsemek ve bilgi adına yenilikleri de takip edebilmek (TYUYÇ, 2009), ilgili araştırmacılar için gereklilik arz etmektedir. Çünkü bu sayede özgün ve nitelikli eserler ortaya çıkacaktır. Zaten lisansüstü eğitimden (özellikle doktora çalışmalarında) beklenen de, ya ‘*bilime yenilik getirme*’ ya da ‘*yeni bir bilimsel yöntem geliştirme*’ ve yahut ‘*bilinen bir yöntemi yeni bir alana uygulama*’, niteliklerinden birini yerine getirmesidir (YÖK, 2014). Lisansüstü eğitimde ve aynı zamanda lisansüstü din eğitiminde, alanı tanıma, bilme ve bu sayede yeni araştırma problemi oluşturabilmek için bilim dalının bilgi birikimine hâkim olmak, bu kadar önemli iken; bu birikime ulaşma, tüm teknolojik gelişmelere rağmen, araştırmacılar için önemli bir problemdir. ‘Türkiye’de lisansüstü eğitimin problemleri’ne dair yapılan araştırmalar da bu durumu göstermektedir (Katılmış vd. 2013; İpek-Akbulut vd., 2013).

Bu bağlamda, Din Eğitimi Alanı’nda da yapılan çalışmaların artmış ve hız kazanmış olmasıyla alanyazında, pek çok makale, bildiri, tez ve kitap gibi bilimsel ürün ortaya çıktığı görülmektedir. Alanın bu birikimine hem kolay ve hızlı ulaşabilmek hem de alanı bütüncül görebilmek, din eğitimi araştırmacıları için de problem oluşturmaktadır. Bu açıdan alandaki bilimsel ürünlere dair, gerek künye bilgilerini içeren bibliyografya çalışmaları gerekse konuları içeren derleme çalışmaları önem arz etmektedir. Böyle çalışmalar sayesinde, araştırılmak istenilen konunun, din eğitimi alanyazınındaki mevcut durumu daha net görülerek; tekrarlardan ve hatalardan arınık, yeni ve özgün çalışmalar için imkân sağlanmış olacaktır.

Türkiye’de, Din Eğitimi alanında yapılan bilimsel araştırmalarla (tez, makale, bildiri, kitap gibi) ilgili, alanyazın çalışmaları yapılmış olmasına rağmen (Baş ve Beyhan, 2012; Çoştı, 2006; Erünsal vd., 2012; Kayadibi vd., 2008; Kaymakcan ve Ünsal, 2004; Nazıroğlu, 2006; Okumuş, 2014; Öcal, 2008; Türkan, 2013; Usta, 1984; Yıldız ve Koçyiğit, 2002) bu çalışmalarda künye bilgilerini tasniften öteye geçilememiştir. Her ne kadar alanyazına dair yapılan bu çalışmaların, alanın mevcut çalışmalarını ortaya koyma adına yeterli olduğu söylenebilirse de; aynı şey içerik ve konu betimlemesi için söylenemez.

Bu bağlamda, her ne kadar bibliyografya çalışmaları yeterli denilebilecek seviyede olsa da; konu dağılımına dair detaylı ve geniş çapta bir çalışmanın yapılmadığı görülmektedir. Bu açıdan, din eğitimi alanyazınına dair, içerik dağılımını konu alan bir çalışmanın yapılmasının son derece gerekli olduğu anlaşılmaktadır. Bundan hareketle araştırma, çalışılan konular açısından din eğitimi alanyazınına *hızlı/kolay ulaşım* ile din eğitimi alanyazınına *bütüncül görme* problemine çözüm arayışının bir ürünüdür.

Bu araştırmanın temel amacı; Türkiye’de, Din Eğitimi Bilim Dalı’nda yapılan lisansüstü tezleri, konu yönelimleri açısından inceleyerek değerlendirmektir. Böylece, alanda yapılan lisansüstü çalışmalara bütüncül bir bakış sağlamaktır. Bu açıdan çalışmanın, Din Eğitimi Bilim Dalı’nın mevcut bilgi birikimini ortaya koyarak yapılacak çalışmalarda tekrar ve hatalara düşülmemesine yardımcı olacağı ve daha özgün çalışmaların yapılmasına katkı sağlayacağı umulmaktadır. Ayrıca bu sayede, Din Eğitimi Bilimi’nin bilimsel olarak ilerlemesinin hız kazanacağı düşünülmektedir.

Bu bağlamda, “*Türkiye’de, Din Eğitimi alanında yapılmış lisansüstü çalışmaların, konu yönelimleri nasıldır?*” sorusu, araştırmanın problemi oluşturmaktadır. Bu temel problemi cevaplandırabilmek için aşağıda belirtilen alt problemlere de cevap aranmıştır.

Alt Problemler

1. Din Eğitimi Alanı’nda tamamlanan lisansüstü çalışmaların, *türlerine* göre dağılımı nasıldır?
2. Din Eğitimi Alanı’nda tamamlanan lisansüstü çalışmaların, *araştırmaya konu edilen din eğitiminin genel konularına* göre dağılımı nasıldır?
3. Din Eğitimi Alanı’nda tamamlanan lisansüstü çalışmaların, *araştırmaya konu edilen din eğitiminin çağdaş konularına* göre dağılımı nasıldır?

Sınırlıklar

1. Bu çalışmada kullanılan lisansüstü çalışmalar Yükseköğretim Kurulu Yayın ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi veri tabanında 2016 yılında kayıtlı bulunan çalışmalarda,
2. Bilim dalı Din Eğitimi olan lisansüstü çalışmalarda,

3. Bunun yanında, bilim dalı belirtilmediği halde, danışman ölçütüne göre yapılan aramalarla elde edilen tespitler sonucu, Din Eğitimi Bilim Dalı'nda yapıldığı anlaşılan lisansüstü çalışmalarla,
4. İDKAB ve DKAB Anabilim ve Bilim Dalı'ndaki çalışmalarla sınırlıdır.

2. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın yöntemi ve modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araç ve tekniği ile veri çözümleme tekniklerine dair bilgiler yer almaktadır.

Araştırma Yöntemi ve Modeli

Bu araştırma, betimsel bir araştırmadır. Araştırmada, betimsel araştırmalarda genellikle kullanılan model olan (Erkuş, 2011), nicel araştırma modellerinden tarama modeli kullanılmıştır.

Betimsel araştırmalar, bilindiği üzere *"ilişki ya da farkı merak etmeyen, neyin ne olduğunu saptamaya dönük çalışmalardır. Bu bakımdan, bilimin betimleme amacına hizmet etmekle birlikte, sonraki çalışmalar için denence üretmeye yönelik öngörü sağlarlar"* (Erkuş, 2011:92). Betimsel çalışmalarda, var olan durum değişikliğe uğratılmaksızın (Çepni, 2007), başka bir deyişle mevcut duruma müdahale edilmeksizin inceleme yapılır. Araştırmanın doğasına göre bilimsel araştırma raporlarının (tez, makale, vb.) incelenmesi de betimsel araştırma kapsamındadır (Erkuş, 2011:93). Bununla birlikte, tarama çalışmaları ya da tarama modellenmiş çalışmalar, araştırma türleri sınıflamasında hem nicel araştırma hem de betimsel araştırma kategorisindedirler (Çepni, 2007; Ekiz, 2009) ve betimsel bir yapıya sahiptirler (Erkuş, 2011; Özdemir, 2014). Bu açıdan, tarama çalışmalarının, betimsel çalışmaların özelliklerini taşıdığı söylenebilir. Tarama modellenmiş araştırmalarda amaç, bir kurum, grup, yapı, nesne, olgu, problem ya da evrenin, doğasını ve kendine özgü özelliklerini, yöntemli ve organize bir şekilde anlamak ve tespit etmektir (Büyüköztürk vd., 2008; Cohen vd., 2007:205; Fraenkel ve Wallen, 2009:390; Guyette, 1983:48; Özdemir, 2014).

Bu araştırmada, 'Din Eğitiminde Lisansüstü Araştırmalar' olgusunun, ilgili zaman aralığındaki sürede, konu yönelimleri açısından durumu tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda, araştırma için tarama modelinin uygun olduğuna karar verilmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2016 yılında Yükseköğretim Kurulu Yayın ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi veri tabanında kayıtlı bulunan ve Din Eğitimi Alanı'nda yapılan çalışmalar oluşturmaktadır.

İlgili alanda yapılmış, 178 doktora (%18) ve 814 yüksek lisans (%82) tezi olmak üzere toplam, 992 tez tespit edilmiştir. Evrenin tamamına ulaşılması hedeflendiğinden, örneklem alma yoluna gidilmemiştir. Ancak tezlerin bir kısmının erişime kapalı, bir kısmının da sınırlandırılmış olmasından dolayı çalışmada, 106 doktora (%17) ve 504 yüksek lisans (%83) tezi olmak üzere toplam, 610 tez incelenmiştir.

Veri Toplama Aracı ve Geçerlik-Güvenirlik Çalışmaları

Araştırmada, daha önce Türkan (2015) tarafından geliştirilen 'Din Eğitimi Tezleri İnceleme Formu' (DETİF) kullanılmıştır. Veri toplama aracının geçerlik-güvenirlik çalışmaları ilgili araştırmacı tarafından yapıldığı için bu çalışmada tekrar yapılmasına gerek duyulmamıştır.

Bunun yanında, araştırmanın iç geçerliğini sağlamak için şu çalışmalar yapılmıştır:

- Araştırmada kullanılan resmi dokümanlar (ilgili alandaki lisansüstü tezler), araştırma problemi ile doğrudan ilgilidir.
- Elde edilen veriler, sonuç ve tartışma bölümünde yorumlanmadan önce, müdahale edilmeksizin bulgular bölümünde gösterilmiştir.
- Elde edilen verilerin, araştırmanın problemini oluşturan sorularla paralellik göstermesi sağlanmıştır.
- Araştırma sürecinin doğru ve tutarlı ilerlemesinde ve veri toplama formunun oluşturulmasında hem din eğitimi ve eğitim bilimleri alanları hem de ölçme ve değerlendirme alanı uzmanlarının görüşlerinden faydalanılmıştır.

Ayrıca, araştırmanın dış geçerliğini sağlamak için şu çalışmalar yapılmıştır:

- Araştırmada kullanılan dokümanlar için orijinallik problemi söz konusu değildir. Çünkü ilgili dokümanlar, Yükseköğretim Kurulu Yayın ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi'nde ve tezlerin yapıldıkları üniversitelerde kayıtlı bulunan, resmi, bilimsel raporlardır.
- Araştırmada, evrenin tamamına ulaşılma istendiği için sadece, incelenen tezlerden hareketle ulaşılabilen tezlerle ilgili genelleme yapılabilir.
- Elde edilen bulguların, daha önce yapılan alanyazına dair çalışmalarla uyumlu olduğu görülmüştür.

Bunun yanında, araştırmanın iç güvenilirliği sağlamak için şu çalışmalar yapılmıştır:

- Araştırmanın yöntem ve modeline dair bilgiler, tekrar edilebilirliği sağlamak için ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.
- Araştırmada incelenen tezler, kullanılan veri toplama aracı ve alınan notlar, gerektiğinde tekrar incelenebilmelerine imkân sağlamak için saklanacaktır.
- Araştırmada kullanılan veri toplama aracı, daha önce kullanılmış ve geçerliği-güvenirliği sağlanmış bir inceleme formudur.

Ayrıca, araştırmanın *dış güvenilirliği* sağlamak için şu çalışmalar yapılmıştır:

- Benzer çalışmada bulunacak araştırmacılara rehberlik etmesi açısından; araştırmanın amacı, modeli ve veri toplama aracı gibi araştırma sürecine dair bilgiler, ayrıntılı olarak ilgili yerlerde verilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Araştırmanın evrenindeki ulaşılabilecek hedeflenen tüm tezlerin, büyük çoğunluğu, Yükseköğretim Kurulu Yayın ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi veri tabanından, bir kısmı ise, bazı üniversite kütüphanelerinden temin edilmiştir. Bunun yanında, bazı tezlere, yeni bir uygulama olan, TÜBESS (Türkiye Belge Sağlama Sistemi) aracılığıyla ulaşılmıştır. Toplamda, 610 teze ulaşılmıştır. Bilimsel etik gereği, kişi ve kurumlar doğrudan referans gösterilmemiştir.

Araştırma verileri, doküman (belge) incelemesi yoluyla elde edilmiştir. Doküman incelemesi veya analizi, araştırılan olgu ile ilgili bilgi içeren resmi, özel, yazılı ve görsel materyallerin analizini kapsar (Cansız-Aktaş, 2014; Çepni, 2007; Ekiz, 2009; Yıldırım ve Şimşek, 2011; Yin, 1994:86;). Bu açıdan, resmi çalışma ve belgeler de doküman kategorisindedir. Doküman inceleme tekniğine, belge inceleme (Mayring, 2011:51), belgesel gözlem veya belgesel tarama (Çepni, 2007) da denilmektedir.

Doküman incelemeleri, diğer veri toplama teknikleriyle beraber kullanılabilirdiği gibi tek başlarına da veri toplama tekniği olabilirler (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu teknik, her ne kadar, genelde, nitel araştırmalarda kullanılan bir veri toplama tekniği olsa da nicel araştırmalarda da veri toplamak için kullanılabilir (Ekiz, 2009:70).

Bu araştırmada, incelenen tezlerde, çalışılan konu dağılımları betimleme çalışması yapıldığı için, - tarama çalışmalarının doğası gereği- doğrulanacak bir bilgi yer almamaktadır. Bu bağlamda, elde edilen sonuçlar, frekans ve yüzde dağılımları ile ifade edilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın problem ve alt problemlerinde belirtilen sorulara cevap olabilecek nitelikte, incelenen lisansüstü çalışmalara ilişkin bulgu ve yorumlar yer almaktadır. Sayısal değer (frekans) ve yüzdelik dilimler halinde belirtilen bulgular, tablolar halinde sunulmuştur.

Tezlerin Tez Türüne Göre Dağılımı

Din Eğitimi Alanı'nda yapılan lisansüstü çalışmaların 'tez türü'ne ilişkin dağılımı Tablo-1'de verilmiştir.

Tablo 1 : Tezlerin Tez Türüne Göre Dağılımı

Tez Türü	n	%
Yüksek Lisans	814	82,1
Doktora	178	17,9
Toplam	992	100

Tablo-1 incelendiğinde, 814 yüksek lisans (% 82,1) ve 178 doktora (%17,9) tezi olmak üzere alanda yapılmış toplam, 992 tez olduğu görülmektedir.

Tezlerin Konu Edilen Eğitim Türüne Göre Dağılımı

Din Eğitimi Alanı'nda yapılan lisansüstü çalışmaların, konu edilen 'eğitim türü' ve tez türüne ilişkin dağılımı, Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2 : Tezlerde Konu Edilen Eğitim Türü ve Tez Türüne Göre Dağılımı

Eğitim Türü	Tez Türü				Toplam	
	Yüksek Lisans		Doktora		n	%
	n	%	n	%	n	%
Örgün Din Eğitimi	182	59,9	45	63,4	227	60,5
Yaygın Din Eğitimi	104	34,2	19	26,8	123	32,8
Örgün-Yaygın Din Eğitimi	18	5,9	7	9,9	25	6,7
Ara Toplam	304	100	71	100	375	100
Ara Toplam	304	60,3	71	67	375	61,5
Tasnif Dışı	200	39,7	35	33	235	38,5
Toplam	504	100	106	100	610	100

Tablo 2 incelendiğinde, herhangi bir eğitim türü kapsamına girmeyen ve tasnif dışı olarak görülen %38,5 (n=235) tez dışarıda tutulduğunda; yüksek lisans tezlerin %59,9 (n=182)'u, doktora tezlerinin, %63,4 (n=45)'ü, lisansüstü çalışmaların ise, %60,5 (n=227)'i örgün din eğitimi ile ilgilidir.

Yüksek lisans tezlerinin %34,2 ($n=104$)'si, doktora tezlerinin, %26,8 ($n=19$)'i, lisansüstü çalışmaların ise, %32,8 ($n=123$)'i yaygın din eğitimi ile ilgilidir. Lisansüstü çalışmaların %6,7 ($n=25$)'i ise, hem örgün hem de yaygın din eğitimi ile ilgilidir.

Tezlerin Konu Edilen Eğitim Kademesine Göre Dağılımı

Din Eğitimi Alanı'nda yapılan lisansüstü çalışmaların, konu edilen 'eğitim kademesi' ve tez türüne ilişkin dağılımı, Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Tezlerde Konu Edilen Eğitim Kademesi ve Tez Türüne Göre Dağılımı

Eğitim Kademesi	Tez Türü				Toplam	
	Yüksek Lisans		Doktora		n	%
	n	%	n	%		
Okul Öncesi	18	8,6	2	3,9	20	7,7
İlköğretim	113	54,1	17	33,3	130	50
Ortaöğretim	19	9,1	9	17,6	28	10,8
İmam Hatip Lisesi	15	7,2	2	3,9	17	6,5
Yükseköğretim	4	1,9	3	5,9	7	2,7
Bütün Eğitim Kademeleri	12	5,7	10	19,6	22	8,5
İlahiyat Fakültesi	10	4,8	1	2	11	4,2
Okulöncesi-İlköğretim	1	0,5	1	2	2	0,8
İlköğretim-Ortaöğretim	17	8,1	6	11,8	23	8,8
Ara Toplam	209	100	51	100	260	100
Ara Toplam	209	41,5	51	48,1	260	42,6
Tasnif Dışı	295	58,5	55	51,9	350	57,4
Toplam	504	100	106	100	610	100

Tablo 3 incelendiğinde, herhangi bir eğitim kademesi kapsamına girmeyen ve tasnif dışı olarak görülen %57,4 ($n=350$) tez dışarıda tutulduğunda; eğitim kademelerine yönelik tezlerin toplam tezler içerisindeki oranı %42,6 ($n=260$)'dır. Buna göre, tümleşik çalışmalar da dâhil edilerek birlikte değerlendirildiğinde, yüksek lisans tezlerinde daha çok konu edilen eğitim kademeleri, sırasıyla 'ilköğretim' ($n=131$, %62,7), 'ortaöğretim' (İHL dâhil) ($n=51$, %24,4) ve 'okulöncesi' ($n=19$, %9,1) kademeleridir.

Doktora tezlerinde ise, daha çok, 'ilköğretim' ($n=24$, %47,1), 'ortaöğretim' (İHL dâhil) ($n=17$, %33,3) ve 'bütün eğitim kademeleri' ($n=10$, %19,6) tercih edilmiştir.

Lisansüstü çalışmaların toplamında ise, 'ilköğretim' ($n=155$, %59,6), 'ortaöğretim' (İHL dâhil) ($n=68$, %26,1) ve 'bütün eğitim kademeleri' ($n=22$, %8,5) daha çok konu edilmiştir.

Ayrıca, lisansüstü çalışmaların tamamı değerlendirildiğinde, 'yükseköğretim' ($n=7$, %2,7), 'ilahiyat fakültesi' ($n=11$, %4,2) ve 'imam hatip lisesi' ($n=17$, %6,5) ile ilgili daha az sayıda araştırma yapıldığı görülmektedir.

Tezlerin Konu Edilen Din Eğitimi Genel Konusuna Göre Dağılımı

Din Eğitimi Alanı'nda yapılan lisansüstü çalışmaların, konu edilen 'din eğitimi genel konusu' ve tez türüne ilişkin dağılımı, Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4 : Tezlerde Konu Edilen Din Eğitimi Genel Konusu ve Tez Türüne Göre Dağılımı

Din Eğitimi Genel Konusu	Tez Türü				Toplam	
	Yüksek Lisans		Doktora		n	%
	n	%	n	%		
Hz. Peygamber Dönemi ve Din Eğitimi	5	1	1	1	6	0,9
Erken Dönem Din Eğitimi	2	0,4	0	0	2	0,3
Osmanlı Dönemi Din Eğitimi (Tanzimat'tan Önce)	3	0,6	1	1	4	0,7
Osmanlı Dönemi Din Eğitimi (Tanzimat'tan Sonra)	15	3	5	4,7	20	3,3
Cumhuriyet Dönemi Din Eğitimi	12	2,3	3	2,8	15	2,5
Din Eğitimi İle İlgili Kavramlar	73	14,5	16	15	89	14,6
Din Eğitiminin Temelleri	4	0,8	0	0	4	0,7
Eğitimci ve Düşünürler	58	11,5	10	9,4	68	11,1
Ailede Din Eğitimi/Çocuk Eğitimi	49	9,7	3	2,9	52	8,5
Yetişkin Din Eğitimi	10	2	5	4,7	15	2,5
Yaşlı Din Eğitimi	2	0,4	0	0	2	0,3
İslam Ülkelerinde Din Eğitimi	7	1,4	4	3,7	11	1,8
Diğer Dünya Ülkelerinde Din Eğitimi	13	2,6	6	5,6	19	3,1
Din Öğretimi Yöntemleri	33	6,6	5	4,7	38	6,4
Din Öğretimi Programları	39	7,8	8	7,5	47	7,7
Din Öğrt. Yöntemleri/Programları	34	6,7	4	3,7	38	6,4
Din Öğretiminde Materyal	15	3	0	0	15	2,5
Din Öğrt. Yöntemleri/Materyal	3	0,6	0	0	3	0,5
Din Öğrt. Programları/Materyal	7	1,4	2	1,9	9	1,5
Din Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme	2	0,4	1	1	3	0,5
Din Öğrt. Programları/Ölçme Değerlendirme	2	0,4	0	0	2	0,3
Özel Din Eğitimi	2	0,4	0	0	2	0,3

Azınlıklar ve Din Eğitimi	7	1,4	0	0	7	1,1
Yabancı Okullar ve Din Eğitimi	0	0	3	2,9	3	0,5
Din Eğitimi ve İletişim (Dini İletişim)	19	3,8	3	2,9	22	3,6
Din Eğitimi ve Medya	16	3,1	2	1,9	18	3
Ahlaki ve Dini Gelişim	11	2,1	3	2,9	14	2,3
Diğer*	61	12,1	21	19,8	82	13,5
Toplam	504	100	106	100	610	100

* Din Eğitimi Çağdaş Konuları kapsamına giren tezler

Tablo 4 incelendiğinde, yüksek lisans tezlerinde daha çok konu edilen din eğitimi genel konuları, sırasıyla 'din öğretimi programları' (tümleşik çalışmalar dâhil) ($n=82$, %16,3), 'din eğitimi ile ilgili kavramlar' ($n=73$, %14,5), 'din öğretimi yöntemleri' (tümleşik çalışmalar dâhil) ($n=70$, %13,9), 'eğitimci ve düşünürler' ($n=58$, %11,5) ile 'ailede din eğitimi/çocuk eğitimi' ($n=49$, %9,7) konularıdır.

Doktora tezlerinde ise, daha çok, 'din eğitimi ile ilgili kavramlar' ($n=16$, %15), 'din öğretimi programları' (tümleşik çalışmalar dâhil) ($n=14$, %13,1), 'eğitimci ve düşünürler' ($n=10$, %9,4), 'din öğretimi yöntemleri' (tümleşik çalışmalar dâhil) ($n=9$, %8,4) ile 'diğer dünya ülkelerinde din eğitimi' ($n=6$, %5,6) konuları tercih edilmiştir.

Lisansüstü çalışmaların toplamında ise, 'din öğretimi programları' (tümleşik çalışmalar dâhil) ($n=96$, %15,9), 'din eğitimi ile ilgili kavramlar' ($n=89$, %14,6), din öğretimi yöntemleri (tümleşik çalışmalar dâhil) ($n=79$, %13,3), eğitimci ve düşünürler ($n=68$, %11,1) ile ailede din eğitimi/çocuk eğitimi ($n=52$, %8,5) konuları daha çok konu edilmiştir.

Ayrıca, lisansüstü çalışmaların tamamı değerlendirildiğinde, çalışmalarda, %0,3 ($n=2$) ile 'yaşlı din eğitimi', 'özel din eğitimi' ve 'erken dönem din eğitimi' konularında; %0,5 ($n=3$) ile din öğretiminde ölçme ve değerlendirme ile yabancı okullar ve din eğitimi konularında çok az sayıda araştırma yapıldığı görülmektedir.

Tezlerin Konu Edilen Din Eğitimi Çağdaş Konusuna Göre Dağılımı

Din Eğitimi Alanı'nda yapılan lisansüstü çalışmaların, konu edilen 'din eğitimi çağdaş konusu' ve tez türüne ilişkin dağılımı, Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: Tezlerde Konu Edilen Din Eğitimi Çağdaş Konusu ve Tez Türüne Göre Dağılımı

Din Eğitiminin Çağdaş Konusu	Tez Türü				Toplam	
	Yüksek Lisans		Doktora			
	N	%	n	%	n	%
Karakter ve Değerler Eğitimi	47	57,3	12	54,5	59	56,7
Dini Çoğulculuk ve Din Eğitimi	14	17,1	4	18,3	18	17,3
Ruh Sağlığı ve Din Eğitimi	6	7,3	1	4,5	7	6,8
Vatandaşlık Eğitimi	2	2,4	2	9,2	4	3,8
Dinlerarası Eğitim	2	2,4	1	4,5	3	2,9
Hoşgörü Eğitimi	3	3,7	0	0	3	2,9
Küresel Ahlak Eğitimi	2	2,4	0	0	2	1,9
AB ve Din Eğitimi	1	1,3	1	4,5	2	1,9
Cinsel Eğitim	2	2,4	0	0	2	1,9
Çevre Eğitimi	2	2,4	0	0	2	1,9
Din Eğitiminde Liderlik	1	1,3	0	0	1	1
Dini Danışmanlık ve Rehberlik	0	0	1	4,5	1	1
Ara Toplam	82	100	22	100	104	100
Ara Toplam	82	16,3	22	10,8	104	17
Diğer*	422	83,7	84	79,2	506	83
Toplam	504	100	106	100	610	100

* Din Eğitimi Genel Konuları kapsamına giren tezler

Tablo 5 incelendiğinde, din eğitimi tezlerinin sadece %17 ($n=104$)'sinde 'din eğitimi çağdaş konuları'nın araştırma konusu yapıldığı görülmektedir. Buna göre, yüksek lisans tezlerinde daha çok konu edilen din eğitimi çağdaş konuları, sırasıyla 'karakter ve değerler eğitimi' ($n=47$, %57,3), 'dini çoğulculuk ve din eğitimi' ($n=14$, %17,1), 'ruh sağlığı ve din eğitimi' ($n=6$, %7,3) konularıdır.

Doktora tezlerinde ise, daha çok, 'karakter ve değerler eğitimi' ($n=12$, %54,5), 'dini çoğulculuk ve din eğitimi' ($n=4$, %18,3) ile 'vatandaşlık eğitimi' ($n=2$, %9,2) konuları tercih edilmiştir.

Lisansüstü çalışmaların toplamında ise, 'karakter ve değerler eğitimi' ($n=59$, %56,7), 'dini çoğulculuk ve din eğitimi' ($n=18$, %17,3) ile 'ruh sağlığı ve din eğitimi' ($n=7$, %6,8) konuları daha çok konu edilmiştir.

Ayrıca, lisansüstü çalışmaların tamamı değerlendirildiğinde, çalışmalarda, %1 ($n=1$) ile 'din eğitiminde liderlik' ve 'dini danışmanlık ve rehberlik' konularında; %1,9 ($n=2$) ile 'çevre eğitimi', 'cinsel eğitim' ve 'AB ve din eğitimi' konularında çok az sayıda araştırma yapıldığı görülmektedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlere ait sonuçlar, araştırmanın alt problemlerinde belirtilen sıralamaya uygun olarak aşağıda belirtilmiştir.

Lisansüstü çalışmaların tez türü dağılımında, araştırma kapsamında, Din Eğitimi Alanı'nda yapılmış, 814'ü yüksek lisans (%82,1) ve 178'i doktora (%17,9) tezi olmak üzere toplam 992 tez olduğu tespit edilmiştir. Benzer bir çalışmada, Erünsal ve diğerlerine (2012) göre, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı'nda en fazla tez ($n=763$, %24), Din Eğitimi Bilim Dalı'nda yapılmıştır. Bilimsel bir disiplin olarak tarihi seyri ve yeni bir bilim dalı olması düşünüldüğünde, bu sayının, alanın niceliksel akademik ürün durumu açısından son derece kayda değer olduğu söylenebilir (Kaymakcan ve Erünsal, 2004; Kızılabdullah, 2009; Köylü, 2010).

Din eğitimi araştırmalarının incelendiği benzer araştırmalarda Nazıroğlu (2006), 2007 yılına kadar yapılan tez sayısının 268 olduğunu belirtirken; yaptığımız bu araştırmada 2007 yılına kadar 528 tez yapıldığı tespit edilmiştir. Bunun yanında Kayadibi vd. (2008), 2008 yılına kadar yapılan tez sayısının 310 olduğunu belirtirken; yaptığımız bu araştırmada 2008 yılına kadar yapılan tez sayısının 596 olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada ulaşılan tez sayıları ile benzer çalışmalardaki sayıların farklılık göstermesinde, ilgili araştırmaların yapıldıkları yılları itibarıyla verilere ulaşım problemi olduğu düşünülmektedir. Çünkü YÖK Tez Merkezi 2006 yılından itibaren sistemli hale gelmeye başlamış ve tez veri tabanının oluşması da sürece bağlı olarak zaman almıştır. Ayrıca, Erünsal vd. (2012) tarafından tüm ilahiyat tezlerinin tasnif çalışmasının yapıldığı benzer bir çalışmada ise, 2010 yılına kadarki sürede alanda 763 tez yapıldığı belirtilirken; yaptığımız bu araştırmada, ilgili yıla kadar yapılan tez sayısının 769 olduğu tespit edilmiştir. İlgili araştırmanın kapsam genişliğinden dolayı tasnifleme çalışmalarında hataların olabileceği ve tez sayılarındaki bu farklılığın da bu hatalara bağlı olarak oluştuğu düşünülmektedir. Tüm bu farklılıklara rağmen, sonuçların, araştırmayı desteklediği söylenebilir.

Ayrıca, yüksek lisans tezleri, doktora tezlerine göre niceliksel olarak yaklaşık beş kat daha fazladır. Bu durumun, diğer eğitim araştırmalarında (matematik eğitimi, eğitim yönetimi vb.) da benzer olduğu görülmüştür (İşçi, 2013; Yücedağ, 2010). Bunda, doktora programlarının sayısal azlığının yanında, doktora programlarına geçişte daha fazla akademik yeterlik gerekmesi ve programın daha fazla emek gerektiren zorlu ve uzun bir uğraşı olmasının etkili olduğu düşünülebilir. Ayrıca, iş durumu vb. sosyal sebeplerin, yüksek lisanstan doktora geçişte, araştırmacılar için engel teşkil ettiği de söylenebilir.

Lisansüstü çalışmaların konu edilen eğitim türü dağılımında, din eğitimi tezlerinin %61,5 ($n=375$)'inin 'eğitim türü' ile ilgili olduğu görülmektedir. Lisansüstü çalışmaların tamamı ($n=227$, %60,5) ile yüksek lisans tezlerinde ($n=182$, %59,9) ve doktora tezlerinde ($n=45$, %63,4) çalışılan konular, daha çok örgün din eğitimi ile ilgilidir. Bunda, örgün din eğitimi kurumlarının, yaygın din eğitimi kurumlarına kıyasla tür olarak daha sınırlı sayıda olması ve bu yüzden kolay ulaşılabilir olması etkilidir. Bu durum, aynı zamanda yaygın din eğitimi ($n=123$, %32,8) ile ilgili çalışmaların örgün din eğitimi ($n=227$, %60,5) ile ilgili çalışmalara kıyasla daha az olmasının da sebebidir. Bu bağlamda, din eğitimi araştırmalarında, yaygın din eğitiminin ihmal edildiği söylenebilir. Ayrıca, diğer eğitim araştırmalarında ise, incelenen araştırmaların eğitim türüne yönelik bir inceleme yapılmadığı görülmüştür.

Bunun yanında her iki eğitim türüne yönelik çalışmaların ($n=25$, %6,7) yapıldığı da görülmektedir. Eğitim bir bütün olarak düşünüldüğünde, bu tür kolektif çalışmaların alana bütüncül yaklaşım adına daha faydalı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca, bu tür çalışmaların, aynı zamanda diğer eğitim araştırmaları için de faydalı olacağı düşünülmektedir.

Lisansüstü çalışmaların konu edilen eğitim kademesi dağılımında, 'ilköğretim' kademesinin hem yüksek lisans ($n=113$, %54,1) hem de doktora ($n=17$, %33,3) tezlerinde daha çok çalışıldığı tespit edilmiştir. Genel tez dağılımına bakıldığında da din eğitimi tezlerinin %50 ($n=130$)'ünün 'ilköğretim' kademesine yönelik olduğu görülmüştür. Hatta tümleşik çalışmalar da dâhil edildiğinde, bu oran, %59,6 ($n=155$) olmaktadır. Bunda, ilköğretim kurumlarının sayısal olarak daha fazla olmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, araştırmacılar tarafından, yeni arayışlara girilmemesinin de etkisinden bahsedilebilir. Diğer eğitim araştırmalarında da en fazla çalışılan kademenin 'ilköğretim' olduğu görülmüştür (Bağcı, 2012; Polat, 2010; Yücedağ, 2010). Bunun yanında, en fazla, yükseköğretimi konu edinen çalışmalar da vardır. Şimşek ve diğerleri (2009), eğitim teknolojileri alanında yapılan 259 yüksek lisans tezini inceledikleri araştırmalarında en fazla incelenen kademenin 'yükseköğretim' olduğunu ortaya koymuşlardır.

Genel dağılımda, ilköğretimden sonra en fazla çalışılan kademeler ise, 'ortaöğretim' (İHL ve tümleşik çalışmalar dâhil) ($n=68$, %26,1) kademesi ile 'bütün eğitim kademeleri' ($n=22$, %8,5)'dir. Ortaöğretim kademesi, diğer eğitim araştırmalarında da en fazla çalışılan ikinci kademe olmuştur (Polat, 2010). Bunda, ilköğretim kurumlarından sonra sayı bakımından en fazla ortaöğretim kurumlarının olmasının etkisi söz konusudur.

Din eğitimi araştırmalarında, en az çalışma, (ilahiyat da dâhil) 'yükseköğretim' ($n=18$, %6,9) kademesine yönelik yapılmıştır. Bazı eğitim araştırmalarında (Şimşek, vd., 2009) yükseköğretime yönelik daha çok araştırma yapılırken; bazılarında (Polat, 2010; Yücedağ, 2010) ise, araştırma sonuçlarıyla benzerlik

gösterir şekilde, daha azdır. Bu açıdan, ülkemizde yükseköğretim ihmal edilen bir eğitim kademesidir, sonucuna varılabilir.

Din eğitimi araştırmalarında, 'İHL'ler ve 'İlahiyat Fakülteleri' üzerine, daha çok çalışma yapılması, beklenen bir durum iken, sonuç, tam tersi yönde olmuştur. Din eğitimi araştırmalarında doğrudan, 'İHL' (n=17, %6,5) ve 'İlahiyat Fakülteleri'ne(n=11, %4,2) yönelik çok az çalışma vardır. Bu durum, araştırmadaki ilginç sonuçlardan biridir. Çünkü bu kademeler (veya kurumlar), din eğitiminin merkezidir. Bu açıdan, din eğitimi araştırmalarında bu kademelerde araştırma yapılmasına daha çok ihtiyaç vardır denebilir.

Din eğitimi araştırmalarında, 'okulöncesi' kademesi de üzerine çok az çalışılan kademedir. Nitekim bazı eğitim araştırmalarıyla da sonuç benzerlik göstermektedir (Polat, 2010). Bunda, ilgili kademenin ilköğretime bağlı bir kurumsal yapıya sahip olması ve örneklem olacak kitleden veri toplamanın diğer eğitim kademelerine göre daha zor olması gibi sebeplerin etkili olduğu düşünölmektedir. Bundan hareketle Türkiye'de gerek din eğitimi araştırmalarında gerekse eğitim araştırmalarında, yükseköğretim gibi okulöncesinin de ihmal edilen kademelerden olduğu söylenebilir. Örgün eğitimde 4+4+4'e geçilmiş olması ve yaygın eğitimde de D.İ.B. tarafından, 'okulöncesi Kur'an kursu modeli'nin hayata geçiriliyor olması düşünöldüğünde, okulöncesi eğitim kademesine yönelik çalışmaların artırılmasının önemi daha net anlaşılacaktır

Lisansüstü çalışmaların konu edilen din eğitimi genel konusu dağılımında, 'din öğretimi programları', genel dağılımda (n=96, %15,9) ve yüksek lisans tezlerinde (n=82, %16,3) en fazla işlenen konu olmuştur. Doktora tezlerinde ise, 'din eğitimi ile ilgili kavramlar' (n=16, %15) en fazla işlenen konu olmuştur. Bunda Din Eğitimi Alanı'nın konu ve araştırma alanının geniş ve kapsamlı olmasının etkili olduğu söylenebilir. Genel dağılımda 'din öğretimi programları'nı, 'din eğitimine ile ilgili kavramlar' (n=89, %14,6) ve din öğretimi yöntemleri (n=79, %13,3) takip etmektedir. Program ve yöntemle dair çalışmaların fazla olmasında, Türkiye'de değişen program durumları ve benimsenen yeni yaklaşımlara bağlı olarak program ve yöntem geliştirme ihtiyacının etkisinin olduğu düşünölmektedir. Program ve yöntemin birlikte çalışıldığı tümleşik çalışmalar (%6,4) da mevcuttur. Yukarıdaki oranlara bunlar da eklenmiştir. Doğrudan program geliştirmenin tezlerde %3 oranında konu edilmesi de bunu desteklemektedir.

Eğitimle ilgili diğer araştırmalara bakıldığında, sınıf öğretmenliği (Bağcı, 2012) lisansüstü tezlerinde, 'program' ile 'öğretim yöntem ve stratejileri', matematik eğitimi (İlhan, 2011; Yücedağ, 2010) ile eğitim yönetimi (İşçi, 2013) tezlerinde 'öğretim yöntem ve stratejileri' en fazla çalışılan konular olmuştur. Araştırmanın bu sonuçlarla benzerlik gösterdiği görölmektedir. Her ne kadar din öğretimi yöntemlerine yönelik araştırmaların yeterli olduğu söylenebilirse de artırılmasının faydalı olacağı düşünölmektedir. Ayrıca, program ve yöntemin birlikte ele alındığı araştırmaların daha fazla çalışılmasının da alan adına daha faydalı olacağı düşünölmektedir.

Ayrıca, eğitim bilimleri doktora tezlerinde (Karadağ, 2009) 'başarı'; eğitim yönetimi makalelerinde (Balcı ve Apaydın, 2009) ise, 'liderlik' konularının daha fazla konu edildiği görölmektedir. Bu da eğitim araştırmalarında farklı eğilimlerin olduğunu göstermektedir.

Din öğretimi yöntemleri ile ilgili çalışmaların niceliksel olarak çok denebilecek seviyede olmasının yanında, din öğretiminde kullanılabilecek materyallere ilişkin yapılan çalışmalar (n=27, %4,5) çok azdır. Bu açıdan, gerek örgün din öğretiminde gerekse yaygın din öğretiminde kullanılabilecek materyallerin geliştirilmesinin, araştırma konusu olarak işlenmesinin gerekli olduğu düşünölmektedir.

Din Eğitimi Tarihi'ne dönük araştırmalar %7,7 (n=47)'lik kısmı kapsamaktadır. Eğitim tarihimizi daha iyi bilme adına bu konuda yeniden çalışmalar yapılmasının daha iyi olacağının düşünölmemesinin yanında, bu oranın yeterli olduğu da söylenebilir. Bunun yanında 'Hz. Peygamber Dönemi', 'Tanzimat'tan önce Osmanlı Dönemi' ve 'erken dönem din eğitimi'ne dönük çalışmaların artırılmasının gerekliliğinden bahsedilebilir.

Aile ve çocuk eğitimine dönük çalışmaların %8,5 (n=52) olduğu görölmektedir. Gerek örgün din eğitimi gerekse yaygın din eğitimi açısından aile ve çocuk eğitiminin son derece önemli olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu oranın yetersiz olduğu söylenebilir. Aynı yorumu, 'din eğitimi ve iletişim' (n=22, %3,6) ile 'din eğitimi ve medya' (n=18, %3) konuları için de yapmak mümkündür. Çünkü dini iletişim de diyebileceğimiz din eğitimi ve iletişim, Din Eğitimi Bilimi'nin hem örgün hem de yaygın eğitim alanında en temel konularındandır. Din eğitimi ve medya ise, daha çok yaygın din eğitimi kapsamında olan ve güncelliğini sürekli koruyan bir konudur. Bu açıdan, ilgili konularda daha çok araştırma yapılmasının, alana zenginlik ve derinlik katacağı düşünölmektedir.

Yetişkin (n=15, %2,5) ve yaşlı (n=2, %0,3) din eğitimi ile özel din eğitimi (n=2, %0,3) konularında yapılan çalışmaların da niceliksel olarak yetersiz olduğu görölmektedir. Eğitimle ilgili diğer araştırmalarda da durum benzerlik göstermektedir (İşçi, 2013; Yücedağ, 2010). Buna, gerek eğitim araştırmalarında gerekse din eğitimi araştırmalarında, yetişkin ve yaşlılara evren ve örneklem olarak ulaşım zorluğunun sebep olduğu düşünölmektedir. Ayrıca, yaşlı eğitiminin, insan eğitiminde son aşama olması yönüyle

araştırmacılar tarafından, bu konuda çalışılmasına çok gerek duyulmadığı düşünülmektedir. Bunun yanında, sadece, eğitim teknolojileri ile ilgili tezlerinin incelendiği bir araştırmada (Şimşek vd., 2009) ise, çalışmaların daha çok yetişkinler konusunda yapıldığı belirtilmiştir.

Yetişkin eğitimi üzerine yapılan araştırmaların incelendiği 2004'te yapılan bir araştırmada da Türkiye'de yetişkin eğitimi araştırmalarının oldukça az sayıda olduğu sonucuna varılmıştır (Yıldız). Bu sonuç, araştırmayı desteklemektedir. Bunun yanında, Yıldız (2004)'ün çalışmasının yapıldığı tarihten sonra, aradan geçen yıllarla beraber, ilgili konuda yapılan çalışmalarda pek artış olmadığı anlaşılmaktadır. Yetişkin ve yaşlılar üzerine bu kadar az çalışma olması göz önünde bulundurulunca, özel din eğitimi gibi daha zor ve karmaşık bir konu üzerinde yapılan çalışmaların çok az olması, anlaşılır görülmektedir.

Lisansüstü çalışmaların konu edilen din eğitimi çağdaş konusu dağılımında, din eğitimi çağdaş konularının çok az tezde çalışıldığı ($n=104$, %17) ve çalışılan konu dağılımının (12 farklı konu) da çok dar bir çerçevede seyrettiği görülmektedir. Genel dağılımda ($n=59$, %56,7) ve gerek yüksek lisans tezlerinde ($n=47$, %57,3) gerekse doktora tezlerinde ($n=12$, %54,5) en fazla çalışılan konu, 'karakter ve değerler eğitimi' olmuştur. Genel dağılımda bunu, 'dini çoğulculuk' ($n=18$, %17,3) ile 'ruh sağlığı ve din eğitimi' ($n=7$, %6,8) konuları takip etmektedir. Diğer eğitim araştırmalarında ise, bu ve benzeri konuların hiç çalışılmadığı görülmektedir.

Lisansüstü çalışmaların tamamı değerlendirildiğinde, çalışmalarda, %1 ($n=1$) oranıyla, 'din eğitiminde liderlik' ve 'dini danışmanlık ve rehberlik' konularında; %1,9 ($n=2$) oranıyla 'çevre eğitimi', 'cinsel eğitim' ve 'AB ve din eğitimi' konularında, çok az sayıda araştırma yapıldığı görülmektedir. Bu sonucun sebebi, ilgili konuların son dönemde araştırma konusu ediliyor olmasıdır. Yeni konuların araştırma konusu edilmesi, alanın değişimi, gelişimi ve sürekliliği adına önemli bir faktördür. Bu açıdan, din eğitimi araştırmacıları, tekrar niteliği taşıyabilecek konuları çalışmaktan vazgeçerek, cesur adımlarla yeni konuları ele almalıdırlar. Eğitim araştırmalarında bakıldığında ise, 'liderlik' (Balcı ve Apaydın, 2009; İşçi, 2013; Okutan ve Eksi, 2007; Polat, 2010) çok çalışılan güncel/popüler bir konu iken, 'AB ve eğitim' az çalışılan bir konudur (Polat, 2010). Ayrıca, eğitim araştırmalarında, 'cinsel eğitim', 'çevre eğitimi' ve 'dini danışmanlık ve rehberlik' konularında hiç çalışma yapılmamıştır.

Bunun yanında, 'kuşaklararası din eğitimi', 'küreselleşme ve din eğitimi', 'barış eğitimi' ve 'ölüm eğitimi' gibi din eğitiminin diğer çağdaş konularında ise, hiç çalışma yapılmadığı görülmektedir. Eğitim araştırmalarında da bu ve benzeri kavramların ifade ettiği konuların hiç çalışılmadığı görülmüştür. Sadece, az da olsa, küreselleşme ile ilgili yapılan çalışmaların varlığından söz edilebilir (Polat, 2010). Bunda, Din Eğitimi Alanı ile diğer eğitim alanlarının, konu alanlarının farklı olması ve bu konuların Din Eğitimi Alanı ile daha fazla ilgili olmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Bununla beraber, ilgili konuların, diğer eğitim alanlarında da araştırma konusu edilmesinin, eğitim araştırmalarına derinlik kazandıracağı ve bunun, toplumsal problemlere çözüm adına gerekli olduğu düşünülmektedir.

Sonuç olarak, din eğitimi tezlerinin %17'sinde çağdaş din eğitimi konularının çalışıldığı, bu tezlerin %80,8'inin ise, yukarıda ifade edilen üç konu çerçevesinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu açıdan, din eğitimi tezlerinde, her ne kadar, genel din eğitimi konularında sayı ve çeşitlilik sağlanmış olsa da; çağdaş din eğitimi konularında sayı ve çeşitliliğin yeterli olmadığı sonucuna varılabilir. Bu duruma, araştırmacıların, din eğitiminde öncelikli, gerekli ve sorunlu alanlarda araştırma yapmaktan kaçınmalarının sebep olduğu söylenebilir. Bu durumun sonucu olarak da -her ne kadar alana belli konularda derinlik kazandırıyor olsa da- araştırmaların benzer konularda yığıldığı ve tekrar niteliğinde olduğu sonucuna varılabilir.

KAYNAKÇA

- BAĞCI, Şefika (2012). *Sınıf Öğretmenliği Tezlerinin Karakteristik Özellikleri: Tematik, Metodolojik ve İstatistiksel Yönelimler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- BALCI, Ali ve APAYDIN, Çiğdem (2009). "Türkiye'de Eğitim Yönetimi Araştırmalarının Durumu: Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi Örneği", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, c. 15, S. 59, s. 325-341.
- BAŞ, Gökhan ve BEYHAN, Ömer (2012). "Türkiye'de Değerler Eğitimi Konusunda Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Farklı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi", *Değerler Eğitimi*, c. 10, S. 24, s. 55-70.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Şener ve Diğerleri (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (1.Baskı), Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- CANSIZ AKTAŞ, Meral (2014). *Nitel Veri Toplama Araçları*. M. Metin (Ed.) Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri (1. Baskı), içinde (s. 363-368). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- COHEN, Louis, MANİON Lawrence ve MORRISON, Keith (2007). *Research Methods in Education (6th edition.)* London: Routledge.
- ÇEPNİ, Salih (2007). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş* (3. Baskı), Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- ÇOŞTU, Yakup (2006). "O.M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalında Tamamlanmış Lisansüstü Tezler Üzerine Bir Araştırma", *OMÜİFD*, S, 22, s. 231-233.
- DİLCİ, Tuncay (2009). *Eğitim Bilimleri Alanında Yürütülen Lisansüstü Eğitimin Öğrenci ve Öğretmen Elemanları Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- EKİZ, Durmuş (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (2. Baskı), Ankara: Anı Yayıncılık.
- ERDEM, A.Rıza (2012). "Bilim İnsanı Yetiştirmede Araştırma Eğitimi", *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, c. 2, S. 3, s. 166-167.
- ERKUŞ, Adnan (2011). *Davranış Bilimleri İçin Bilimsel Araştırma Süreci* (3. Baskı), Ankara: Seçkin Yayınları.

- ERÜNSAL, İsmail E., ÜLKER, M. Birol ve ÇARDAKLI, Fatih (2012). *İlahiyat Fakülteleri Tezler Kataloğu*, İstanbul: İSAM Yayınları.
- FRAENKEL, Jack. R. ve Wallen, Norman. E. (2009). *How to Designing and Evaluate Research in Education* (7. Edition), New York: McGraw-Hill.
- GUYETTE, Susan (1983). *Community-Based Research*, Los Angeles: American Indian Studies Center University Of California,
- İPEK AKBULUT, Hava, ŞAHİN, Çiğdem ve ÇEPNİ, Salih (2013). "Doktora Tez Sürecinde Karşılaşılan Problemlerin Belirlenmesi: Eğitim Fakültesi Örneği", *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 20, s. 54-55.
- İŞÇİ, Sabiha (2013). *Türkiye'de Eğitim Yönetimi Alanında Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Tematik, Metodolojik ve İstatistiksel Açından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- KARADAĞ, Engin (2009). *Türkiye'de Eğitim Bilimleri Alanında Yapılmış Doktora Tezlerinin Tematik ve Metodolojik Açından İncelenmesi: Bir Durum Çalışması*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- KARAKÜTÜK, Kasım (1989). "Türkiye'de Lisansüstü Eğitim, Sorunları ve Çözüm Önerileri", *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, c. 22, S. 1, s. 513-524.
- KATILMIŞ, Ahmet, ÇELİK, H. ve KOP, Y. (2013). "Türkiye'de Yüksek Lisans Öğreniminde Yaşanan Sorunlar: Sosyal Bilimler Öğretmenliği Örneği", *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, c. 12, S. 1, s. 117.
- KAYADİBİ, Fahri, BAŞKURT, İrfan ve FURAT, A. Zişan. (2008). *Cumhuriyet Dönemi Din Eğitimi Literatürü (1923-2007)*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Rektörlük Yayınları.
- KAYMAKCAN, Recep ve ÜNSAL, Bilal (2004). "İlahiyat Fakülteleri Dergilerinde Yayımlanan Din Eğitimi Konulu Makaleler Üzerine Bir Değerlendirme", *Değerler Eğitimi Dergisi*, c. 2, S. 6, s. 51-59.
- KIZILABDULLAH, Yıldız (2009). "İlahiyat Fakültelerinin Kuruluşundan Bugüne Din Eğitimi Bilimi Alanında Yapılan Çalışmalar Üzerine Bir Değerlendirme", *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, c. 2, S. 1, s. 305-314.
- KÖYLÜ, Mustafa (2010). "Türkiye'de İlahiyat Fakültelerinde Din Eğitimi Anabilim Dalı: Kuruluşu ve Gelişimi", *Modern Dönemde İlahiyat Eğitimi Müfredatı ve Yöntem Tartışmaları (Uluslararası Katılımlı Çalıştay)*.
- MAYRING, Philipp (2011). *Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş* (Çev. Gümüş, A. ve Durgun, M. S.), Ankara: Bilgesu Yayınları.
- NAZIROĞLU, Bayramlı (2006). *Türkiye'de Din Eğitimiyle İlgili Olarak Yapılan Çalışmalar -Bir Din Eğitimi Bibliyografyası Denemesi-*, Yayınlanmamış Seminer Çalışması, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- OKUMUŞ, N. Kemal (2014). "Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'nün Çıkarılmış Olduğu 'Din Öğretimi Dergisi' Bağlamında Kısa Bir Fihrist Denemesi", *Kelam Araştırmaları*, c. 12, S. 1, s. 109-112.
- OKUTAN, Mehmet ve EKŞİ, Ayşe (2007). "2000-2003 Yılları Arasında Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması Ve Ekonomisi Alanında Yapılmış Olan Yüksek Lisans Tez Özetleri Çalışması", *16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Tokat*.
- ÖCAL, Mustafa (2008). "Türkiye'de Din Eğitimi Tarihi Literatürü", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, c. 6, S. 12, s. 409-429.
- ÖZDEMİR, Ertuğrul (2014). *Tarama Yöntemi*. M. Metin (Ed.), Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri (1. Baskı), içinde (s.77-90). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- POLAT, Güzin (2010). *Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalında Yapılmış Lisansüstü Tez Çalışmalarının İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- SEMERÇİ, Nuriye A. (1993). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler lisansüstü programlarının nicelik ve işleyişi üzerine bir inceleme (1983-1993)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ŞEN, Zekai (2013). "Türkiye'de Yüksek Lisans ve Doktora Eğitimi Kalitesinin İyileştirilmesi için Öneriler", *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, c. 3, S. 1, s.11-14.
- ŞİMŞEK, Ali ve Diğerleri (2009). "İki Binli Yıllarda Türkiye'deki Eğitim Teknolojisi Araştırmalarında Gözlenen Eğilimler", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, c. 9, S. 2, s. 945-960.
- Türk Dil Kurumu (2014). www.tdk.gov.tr, [10.10.2014]
- TÜRKAN, Musa (2013). *Türkiye'de Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Anabilim Dalında Yapılan Lisansüstü Çalışmalarla İlgili Bir Özetler Kaynağı Çalışması*, Yayınlanmamış Seminer Çalışması, Rize: Rize Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TÜRKAN, Musa (2015). *Türkiye'de Din Eğitimi Alanında Yapılan Lisansüstü Çalışmaların İçerik ve Yöntem Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Rize: RTE Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türkiye Yükseköğretim Ulusal Yeterlikler Çerçevesi (TYUYÇ) Ara Raporu-1 (2009).
- USTA, Mustafa (1984). *Cumhuriyet Döneminde Türkiye Üniversitelerinde Din Eğitimi ve İlahiyat Sahasında Yapılan Lisansüstü Tezler ve Bunların Eğitim Açısından Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- YILDIRIM, Ali ve ŞİMŞEK, Hasan (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (8. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YILDIZ, Alim ve Koçyiğit Talat (2002). *İlahiyat Fakülteleri Dergileri Makale ve Yazarlar Fihristi (1952-2002)* (1. Baskı), Ankara: Ankara Okulu Yayınları.
- YİN, Robert K. (2003). *Case study research: Design and methods* (3rd ed.). London: Nev Delhi.
- YÜCEDAĞ, Taner (2010). *2000-2009 Yılları Arasında Matematik Eğitimi Alanında Türkiye'de Yapılan Çalışmalarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yüksek Öğretim Kurumu (2014). Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği.
http://www.yok.gov.tr/web/guest/icerik/-/journal_content/56_INSTANC_rEHF8BlfYRx/10279/1737 [05.12.2015]